

پاسخ به سوال‌های رایج درباره بیماری «سالک»

تهران (پانا) - بیماری «سالک» یا لیشمانیوز پوستی یک بیماری انگلی است که از نیش یک پشه کوچک به نام پشه خاکی به انسان منتقل می‌شود و در صورتی که پشه آلوده باشد هنگام خون‌خواری این انگل را به بدن انسان انتقال می‌دهد.

بنابر اعلام مرکز مدیریت بیماری‌های واگیردار وزارت بهداشت، مخزن این انگل در شیوع سالک مرطوب یا روستایی، جوندگان یا موش‌های صحرایی هستند که این انگل از بدن آنها به این پشه‌های انتقال پیدا کرده است. پشه خاکی در لانه جوندگان وارد شده و از خون آنها تغذیه می‌کند.

لیشمانیاها انگل‌هایی تک سلولی هستند که توسط پشه‌های خاکی به انسان منتقل می‌شوند. شایع‌ترین شکل آن نوع پوستی است که به نام سالک شناخته می‌شود و سالانه حدود ۱۵۰۰۰ مورد ابتلا به سالک در کشور اتفاق می‌افتد. از طرفی بیماری نادر دیگری نیز در ایران اتفاق می‌افتد که کالاآزار یا لیشمانیوز احشایی است که اصولاً در کودکان زیر ۱۰ سال بروز می‌کند و سالانه حدود ۵۰ مورد در کشور اتفاق می‌افتد. این شکل بیماری در صورت عدم تشخیص به موقع و درمان بیماران می‌تواند موجب مرگ افراد شود.

چند نوع بیماری سالک در ایران وجود دارد؟

دو نوع بیماری سالک در ایران وجود دارد یک نوع آن تحت عنوان نوع روستایی و به نوع دیگر آن نوع شهری گفته می‌شود. در سالک نوع روستایی پشه خاکی پس از گزش و خون‌خواری از موش‌های صحرایی آلوده شده و در خون‌خواری مجدد از انسان باعث انتقال انگل به انسان می‌شود. در نوع شهری پشه خاکی پس از خون‌خواری از اطراف زخم بیمار مبتلا به نوع شهری، آلوده شده و در خون‌خواری مجدد انگل را به فرد سالم دیگری منتقل می‌کند.

علائم بیماری سالک چیست؟

محل ضایعات سالک معمولاً در نواحی باز بدن شامل صورت و گردن و دست و پا است. در نوع روستایی معمولاً ۲ هفته تا ۲ ماه پس از گزش پشه خاکی آلوده ضایعه به صورت یک جوش شروع شده و از اطراف گسترش می‌یابد و مرکز آن زخمی می‌شود. در نوع شهری مدت زمان بروز علائم پس از گزش پشه خاکی طولانی‌تر بوده و حتی ممکن است تا یک سال هم طول بکشد. شدت زخم در افراد مختلف متفاوت است ولی در نوع روستایی شدیدتر و دارای ترشحات خواهد بود ولی معمولاً در مدت ۶ ماه بهبود پیدا می‌کند. در نوع شهری ضایعه بدون ترشح و بسیار طولانی و ممکن است بیش از یک سال نیز طول بکشد. جوشگاه محل بهبودی زخم تا آخر عمر باقی می‌ماند.

چه افرادی مشکوک به ابتلا به سالک هستند؟

به منظور پیشگیری از بزرگ شدن زخم سالک بخصوص در روی صورت، بروز هر ضایعه جلدی که بیش از ۱۰ روز طول کشیده باشد مشکوک به بیماری سالک بوده و برای تشخیص بایستی به مراکز خدمات جامع سلامت مراجعه کرد تا به طور رایگان اقدامات تشخیصی انجام شود.

آیا بیماری سالک قابل درمان است؟

این بیماری قابل درمان است و با توجه به اقداماتی که در سطح شهرستانها و با حمایتها و دانشگاههای علوم پزشکی انجام شده است، در مراکز خدمات جامع سلامت انتخابی روشهای درمانی مورد تایید در دسترس است که به طور رایگان بیماران تحت درمان قرار میگیرند.

در کدام استانهای کشور بیماری سالک وجود دارد؟

بیشتر از ۸۰ درصد موارد سالک نوع روستایی است. نوع روستایی در مناطق روستایی ۱۷ استان کشور وجود دارد. این استانها شامل خراسان شمالی، خراسان رضوی، خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، گلستان، سمنان، تهران، قم، اصفهان، فارس، یزد، هرمزگان، ایلام، خوزستان، کرمانشاه، لرستان و بوشهر است. سالک نوع شهری در برخی مناطق شهری شامل مشهد، بم، کرمان، نیشابور، سبزوار، شیراز، اصفهان، یزد و ... وجود دارد. که عمدتاً در حاشیه این شهرها و مناطق روستایی بروز می کند.

چه زمانی بیماری سالک منتقل می شود؟

پس از فصل سرما و با گرم شدن تدریجی هوا پشه های خاکی که ناقل بیماری هستند، فعال می شوند و خطر گزش و انتقال بیماری وجود دارد و فعالیت آنها تا فصول سرد ادامه دارد، بیشترین زمان خطر انتقال بیماری در اواخر تابستان و اوایل پاییز است. گزش پشه خاکیها در بعد از ظهر شروع شده و طی شب ادامه دارد، ولی بیشترین زمان گزش در هنگام غروب آفتاب است.

چه عواملی باعث گسترش بیماری سالک می شود؟

در مناطقی که تماس انسان با موشها و خاکیها زیاد می شود، همچنین مستعد افزایش جمعیت موشها و خاکیها و افزایش جمعیت پشه های خاکی باشد انتقال سالک اتفاق می افتد. لذا این شرایط شامل موارد زیر هستند:

– تغییرات آب و هوایی به خصوص گرم شدن هوا (موجب مهاجرت موشها و خاکیها به اطراف مناطق کشاورزی و اماکن مسکونی می شود)

– گسترش کشاورزی، سد سازی، گسترش خانهها و سازی در حاشیه شهرها، وجود ساختمانها و مخروبه و تجمع نخاله های ساختمانی، تجمع زبالهها، تجمع فاضلابها، جابجایی جمعیت و مسافرت یا اقامت در مناطقی که موشها و خاکیها وجود دارند.

– نگهداری دام و طیور در نزدیکی اماکن مسکونی (موجب محیط مناسب برای تکثیر پشه خاکیها می شود).

– تجمع فضولات دام و طیور در نزدیکی اماکن مسکونی (موجب محیط مناسب برای تکثیر پشه خاکیها می شود).

– بلایای طبیعی یکی از مهم ترین عوامل گسترش و افزایش بیماری سالک است. به خصوص زلزله و سیل که همگی محیط را برای تماس نزدیک افراد با پشه های خاکی و موشها و خاکیها مساعد می کند.

برای اینکه به سالک مبتلا نشویم باید چه اقداماتی انجام دهیم؟

– جمع آوری و عدم تجمع نخالهها و خاکیها و زبالهها در اطراف محل سکونت و پاکسازی اطراف محل

سکونت.

– در صورت مشاهده لانه موش و زنجیله‌های صحرایی در اطراف محل سکونت سریعاً به مرکز خدمات جامع سلامت یا خانه بهداشت اطلاع دهید.

– استفاده از پرده و توری و زنجیله‌های مناسب در پشت درها و پنجره‌ها.

– استفاده از پشه بند به خصوص از انتهای فصل زمستان تا اواخر پاییز. ترجیحاً توری، پرده و پشه بند آغشته به حشره‌کش و زنجیله‌کش مناسب استفاده کنید.

– از دورکننده‌های حشرات که به صورت لوسیون یا اسپری وجود دارد به خصوص در فصول انتقال بیماری و در طی بعدازظهر و در طول شب در روی پوست استفاده کنید.

– در صورت وجود شکاف و ترک در روی دیوارها آن‌ها را با گچ یا سیمان پر کنید.

– محل نگهداری دام و طیور بایستی حداقل با فاصله مناسب از اماکن مسکونی باشند (بیش از ۵ کیلومتر)

– از اسپری‌های حشره‌کش در داخل منزل به خصوص در فصول انتقال بیماری و در طی بعدازظهر و در طول شب استفاده شود.

آیا افرادی که در مناطقی که بیماری وجود ندارد، زندگی می‌کنند می‌توانند به بیماری سالک مبتلا شوند؟

بله، در صورتی که این افراد به مناطق آلوده بیماری مسافرت داشته باشند می‌توانند به این بیماری مبتلا شوند؛ به خصوص اگر به حاشیه شهرها و مناطق روستایی مسافرت داشته باشند. وجود لانه موش و زنجیله‌ها در مناطقی که مسافرت داشته‌اند، خطر احتمال ابتلا به بیماری را افزایش می‌دهد.